

## НЕКОНТРОЛЬОВАНА МІГРАЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*В статті проаналізовано причини неконтрольованих міграційних потоків, які спостерігаються сьогодні в Європі. Розглянуто основні міграційні тенденції в європейських країнах та їх наслідки для європейського суспільства. Дано оцінку діям європейських інституцій у вирішенні проблеми нелегальної міграції. Запропоновано заходи, які повинні здійснювати керівники Євросоюзу у досліджуваній сфері для врегулювання міграційних потоків.*

**Ключові слова:** міграційна політика, міграція, тенденції, Європейський Союз, біженці, мігранти, інституції.

Події останніх років яскраво свідчать про те, що на території Європейського Союзу назріває нова, доволі серйозна проблема – наплив значної кількості біженців з країн Сходу, які долають тисячі кілометрів для того, щоб перетнути кордони європейських держав та оселитися в одній із країн Євросоюзу. Керівництво європейських держав виявилось неспроможним конструктивно та оперативно вирішувати проблеми, пов'язані із цими міграційними процесами. У зв'язку із цими новітніми викликами, які стають щораз гострішими та потребують нагального вирішення, європейське суспільство консолідується та намагається шукати шляхи виходу із ситуації, щі склалася.

Міграційні тенденції на різних рівнях досліджують у своїх працях як іноземні, так і українські дослідники, серед яких О.Білик, О.Гришнова, Х.Злотник, В.Іваненко, К.Іглічка, С.Каслс, Т.Клінченко, В.Коваленко, І.Коллет, В.Кривенко, О.Малиновська, О.Піскун, П.Стакер, С.Тімур та інші. У них науковці досліджують суть міграційних процесів, які відбуваються у сучасному світі, аналізують причини виникнення міграційних явищ, оцінюють сьогоденні реалії, які спостерігаються на території різних держав.

Невпинний процес розвитку і трансформації людського суспільства створюють нові тенденції в міграційних переміщеннях, які відбуваються на території Європейського Союзу. Через це сучасні міграційні процеси в Європі ставлять зовсім нові цивілізаційні виклики сучасному суспільству, що потребують ретельного аналізу та зумовлює актуальність глибоких наукових досліджень у зазначеному напрямку.

Метою статті є огляд міграційної ситуації в Європі, аналіз причин, які спонукають біженців з країн Сходу та Африки перетинати європейські кордони, та пошук шляхів виходу із ситуації, яка склалася.

Реалії сьогодення є невтішними для Європи – вона потерпає від напливу біженців з Іраку, Єгипту, Тунісу, Афганістану, Сирії. Тисячі людей виїжджають з країн Африки та Близького Сходу у пошуках кращого життя. Причин цього явища є досить багато:

- відсутність у значної кількості громадян можливостей для працевлаштування у себе на батьківщині;
- економічна нестабільність, що спостерігається на території значної кількості країн Близького Сходу;
- значне зубожіння та високий ризик померти від голоду в себе на батьківщині;
- соціальна несправедливість, яка панує в східних країнах;
- бажання отримати гідну освіту; яку можна здобути в країнах Європи;
- природні катаклізми, що загрожують здоров'ю та життю і які спостерігаються на території багатьох східних країн;
- висока ймовірність опинитися в епіцентрі воєнних дій.

Остання причина є найбільш актуальною сьогодні, адже на Близькому Сході постійно виникають нові збройні заворушення, внаслідок чого страждають тисячі людей, в основному мирне населення. Це є свідченням того, що мешканці східних територій вирішують долати значну відстань не від хорошого життя, а навпаки – з великим бажанням зберегти життя собі і своїм близьким.

Поряд із зазначеними варто наголосити увагу ще й на такій гуманітарній проблемі. Мігранти досить часто перепливають Середземне море цілими сім'ями, з новонародженими дітьми, вагітними жінками, особами похилого віку. Тисячі людей так і не досягають берегів омріяної Європи. Більшість із них відпливають від берегів своєї батьківщини на переповнених ненадійних судах і човнах. Лише цього року, більше двох тисяч мігрантів потонули в морі, що перевищує минулорічну трагічну статистику в 20 разів. Проте біженців це не зупиняє, і вони щораз новими та новими "партиями" долають небезпечні відстані морем. Так, для прикладу можна згадати, що на сьогодні, більш ніж півмільйона людей все ще очікують на свій "квиток до раю" лише на території Лівії [3]. Тому гуманітарний аспект проблеми міграційних потоків яскраво свідчить про те, що ці тенденції є небезпечними для тисяч людей, які наважуються таким чином змінити своє життя.

Ще у середині 2014 р. Європейський Союз зіткнувся із серйозною проблемою в межах регулювання міграційної політики – необхідно розробити нові принципи та механізми організації та реалізації імміграційної політики для забезпечення реалізації прав та свобод людини. Водночас нагальною проблемою було вирішення наявної проблеми збільшення мігрантів із Сирії та країн Африки, що мали статус біженців. Більше ніж половина іммігрантів у ЄС протягом 2015–2016 рр. – біженці з Сирії, Афганістану та Іраку [6]. Вони тікають із зон ведення військових дій та мігрують у пошуках кращого життя. Такі біженці не підпадають під програми розвитку, оскільки розвиток не може припинити громадянські війни й ліквідувати тероризм, але деякі ініціативи цих програм були запропоновані з метою надання таким біженцям належних умов для життя в сусідніх країнах, що приймають. Історично склалося два типи потоки мігрантів, що паралельно існують. Перша група – це економічні мігранти, які переміщувалися в країни Європи протягом останніх кількох десятиліть, а друга – біженці, які переміщуються в Європу тими самими шляхами, що й економічні мігранти.

За певних обставин скороченню економічних мігрантів може сприяти підвищення рівня життя в країнах, з яких виїжджають мігранти, зменшення бідності та створення умов для економічного розвитку. Саме на це спрямовані основні зусилля програм економічного розвитку ООН та ЄС.

За підрахунками Агенції з охорони зовнішніх кордонів країн-членів Європейського союзу FRONTEX

(European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union), з початку 2015 року до країн ЄС вже прибуло понад 1,2 млн мігрантів. У той же час, за даними Міжнародної організації з міграції (International Organization for Migration), до Європи у 2015 році прибуло понад 907 тис. мігрантів, з них морським шляхом – до 880 тис. При цьому останніми місяцями до Греції з Туреччини в окремі дні прибувало до 10 тис. нелегалів.

Слід підкреслити, що потоки мігрантів, що прибувають до країн південного узбережжя Європи (Італія, Франція та Іспанія) через Південне Середземномор'я (до 144 тис. осіб з початку 2015 року), у разі менші за ту їхню кількість, що переправляються із Сирії через Туреччину та Егейське море до Греції (більше 750 тис. осіб) [5].

Кількість біженців, що перебувають біля кордонів Євросоюзу досягла ще в липні минулого року рекордних 107 тисяч осіб. Це найвищий показник з 2008 року, відколи почали вести підрахунки у сфері міграційних тенденцій на території Європейського Союзу. Лише в Німеччині кількість мігрантів, що претендують на політичний притулок, за підсумками 2015 року, становила 750 тисяч осіб [4].

Слід визнати, що ті труднощі, від яких втікають мігранти, не є стимулом для їх розвитку та професійного зросту в нових умовах. Навпаки – європейські держави щораз частіше мають справу з такими тенденціями:

- по-перше, більшість біженців поводять себе як споживачі, керуючись принципом "переді мною всі боргують". Вони впевнені в тому, що жодна європейська держава не наважиться відмовити їм у притулку. І вони праві – сьогодні лише Данія офіційно прийняла закони, котрі обмежують міграцію, тоді як Німеччина вже заявила про те, що готова прийняти біля 800 тис. біженців;

- по-друге, сирійці, єгиптяни та інші мігранти, які переїжджають до Німеччини, Австрії тощо, не хочуть інтегруватися в європейський простір, переймати європейські цінності. Навпаки, вони виступають за збереження своєї національної та релігійної ідентичності;

- по-третє, враховуючи рівень виховання та досвід спілкування зі зброєю, такі мігранти швидко утворюють злочинні угруповання, загрожуючи безпеці місцевих жителів. Вже зараз у донедавна спокійних європейських містах є райони, з яких через небезпеку для життя та здоров'я виїхали представники корінних націй, а залишилися вихідці з Африки та Азії [1].

- по-четверте, поява та популярність численних праворадикальних груп та партій зумовлена ростом незадоволення збільшенням кількості мігрантів в європейських країнах. Конфлікти на міжетнічній та міжрелігійній основі серед біженців можуть стати буденною реальністю, особливо зважаючи на активну пропаганду радикального ісламізму з боку терористичної організації Ісламська Держава.

Ці та інші моменти є постійним свідченням проблеми, яка щораз більше загострюється на європейському континенті. Вона вже досягла такого рівня, що необхідне її глобальне вирішення. Так, єврокомісар з питань міграції, внутрішніх справ та громадянства Дімітріс Аврамопулос наголосив, що ця міграційна криза є найбільшою з часів Другої Світової війни, а к німецький канцлер Ангела Меркель зазначила, що ця проблема на сьогоднішній день затьмарила собою всі інші проблеми, які існують на даний час в Євросоюзі.

Проте сучасні реалії є зовсім іншими – вони свідчать про те, що європейські інституції неспроможні

комплексно та ефективно вирішити проблеми некерованих міграційних потоків. Зокрема, можна відзначити відверті прорахунки європейської політики контролю на кордонах, такі як:

- демократичні та гуманні правила поведінки із нелегальними мігрантами;

- переважаючий "гуманітарний" підхід – як до біженців та шукачів притулку, а не "поліцейський" – як до нелегальних мігрантів;

- відносна прозорість внутрішніх кордонів європейських країн;

- низька ефективність та фактичний провал морських операцій ЄС, спрямованих на захист південних кордонів Європи: військової операції ЄС з протидії нелегальної міграції у Середземному морі EU Navfor Med/SOPHIA, а також операцій з прикордонного контролю під егідою агенції FRONTEX – Triton (південне Середземномор'я біля італійського узбережжя) та Poseidon (в Егейському морі біля берегів Греції) [2].

Слід визнати, що політика надмірної гуманізації європейського суспільства в цій ситуації є шкідливою для європейських держав, адже толерантне та демократичне ставлення до біженців спричинило неконтрольований сплеск міграційних потоків, з якими Європа не може дати раду. Ці тенденції змушують європейське керівництво всерйоз задуматися над вирішенням даного питання.

Так, сьогодні всередині ЄС вже точаться гострі дебати щодо того, як виходити із ситуації. Ще в квітні 2015 року Євросоюзом, за ініціативи президента Єврокомісії – Жана Клода Юнкера був затверджений екстрений план по боротьбі з нелегальною міграцією, що передбачає розподіляти сотні тисяч мігрантів за допомогою системи квот. Критеріями для визначення чисельності прийнятих мігрантів є розмір населення, ВВП і рівень безробіття в конкретній країні, а також кількість вже прийнятих мігрантів.

Однак цей план піддався нищівній критиці не лише з боку офіційних урядів (зокрема Італії, Греції, Угорщини), а й викликав серйозне незадоволення серед суспільства. Протести громадян проти вищезгаданої системи квот охопили більшість країн ЄС.

Окремі держави, наприклад, Угорщина намагаються самостійно боротися з напливом мігрантів, будуючи шестиметрову стіну вдовж всієї лінії кордону із Сербією. Словаччина заявляє, що буде приймати лише біженців-християн із Сирії, оскільки їм легше буде інтегруватися в суспільство, аніж до прикладу мусульманам. Очевидно, що всі ці, а також, багато інших позицій створюють чергову загрозу існуванню консенсусу та єдиній сильній позиції ЄС [4].

Варто згадати і приклади конкретних заходів, які були реалізовані в контексті прагнення вирішення проблеми некерованої хвилі мігрантів зі Сходу. Так, 18 листопада 2015р. в Брюсселі Єврокомісія оприлюднила переглянуту політику сусідства (Review of the European Neighbourhood Policy), що встановлює нові рамки відносин ЄС із 16 країнами-сусідами – на сході та півдні Євросоюзу (включаючи Україну). Вперше у такому форматі взаємодії ЄС із своїми сусідами з'явилися безпечові інструменти, серед яких – боротьба з міграцією (як регулярною, так і нерегулярною) та її причинами [5].

Проте, на наш погляд, ті запобіжні заходи, які ухваляються на загальноєвропейському рівні, є надто слабкими та епізодичними і не можуть в комплексі вирішити проблему, загальну для практично всіх держав Європейського Союзу, адже всередині окремих країн існують точ-

ки зору, які часто є діаметрально протилежними стосовно до інших держав європейського угруповання. Відповідно для того, щоб проблема міграційних процесів перейшла в площину цивілізованої керованості, необхідні консолідовані зусилля усіх членів Європейського Союзу, їх урядів та очільників, які будуть узгоджені між собою принаймні по ключових позиціях. Також необхідно прийняти та затвердити загальний бюджет, з якого будуть виділятися кошти на вирішення "міграційного питання".

У розрізі зазначеної проблеми треба створювати безпечні зони для проживання людей в їх рідних країнах, шукати можливості для припинення війни, вести переговори зі Сполученими Штатами заради зміни їхньої зовнішньої політики стосовно, наприклад, Сирії як країни, де періодично виникають серйозні збройні конфлікти, які забирають значну кількість людських життів.

Для того, щоб впоратися з "міграційною проблемою", особливо в ситуації кризи, необхідний не лише загальний бюджет, спільна позиція, але й, найголовніше – визначена середньострокова та довгострокова стратегія. Вона повинна передбачати чіткі дії європейців на рік, два, три, п'ять, десять років з тим, щоб керівництво могло прогнозувати тенденції міграційних потоків на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу і приймати відповідні рішення.

З огляду на прагнення окремих інституцій вирішити міграційну проблему можна стверджувати, що, можливо, Європі і вдасться вирішити проблему сотень тисяч біженців, однак, швидше за все цей процес буде довгим та неймовірно важким, зважаючи на непримиренні позиції держав-членів. Поки що європейські політики не схильні до цього та перекладають відповідальність за вирішення міграційних проблем на представників ООН. Проте ситуація, яка погіршується буквально з кожним днем, все ж таки повинна змусити їх займатися цими непопулярними питаннями, тому що лише таким чином можна знайти ресурси для виживання самої Європи.

Н.Пак, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

### НЕКОНТРОЛИРОВАННАЯ МИГРАЦИЯ КАК УГРОЗА БЕЗОПАСНОСТИ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

*В статье проанализированы причины неконтролируемых миграционных потоков, которые наблюдаются сегодня в Евросоюзе. Рассмотрены основные миграционные тенденции в европейских странах и их последствия для европейского общества. Дана оценка действиям европейских институтов в решении проблемы нелегальной миграции. Предложены меры, которые должны осуществлять руководители Евросоюза в исследуемой сфере для урегулирования миграционных потоков.*

*Ключевые слова: миграционная политика, миграция, тенденции, Европейский Союз, беженцы, мигранты, институты.*

N.Pak, graduate student of Studies Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

### MIGRATION TRENDS REFUGEES IN THE EUROPEAN UNION

*The causes of uncontrolled migration flows that occur today in the EU are analyzed in the article. The main migration trends in Europe and their impact on European society are shown. The estimate of the actions of the European institutions in addressing the problem of illegal migration is done. The measures to implement EU leaders in the study area for the settlement of migration flows are proposed.*

*Key words: migration policy, migration trends, EU, refugees, migrants, institutions.*

Підсумовуючи, слід зазначити, що міграційні тенденції біженців на сучасному етапі розвитку суспільства є невітніми для Європейського Союзу. Щораз більша кількість біженців перетинає європейські кордони у пошуках кращого життя, що стало загрожувати безпеці та стабільності європейських країн та спричинило кризові явища в європейському середовищі. Ймовірні наслідки сучасної міграційної кризи Європейського Союзу можуть бути досить непередбачуваними. В найближчій перспективі проблема інтеграції мігрантів в суспільне життя Європи стане однією із найскладніших для регулювання. Практика останніх років вказує на те, що багато вихідців із Близького Сходу та Африки під впливом релігійного фундаменталізму створюють загрозу європейській безпеці всередині ЄС.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямку є вивчення проблеми нелегальної міграції та потреба посилення контролю на кордонах європейських держав, особливо тих, які розташовані на півдні Європи і знаходяться в безпосередній близькості до країн Африки та Близького Сходу.

#### Список використаних джерел

1. Біженці в Європі: стан проблеми, загрози, шляхи вирішення. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://migraciya.com.ua/news/HotTopic/ua-refugees-in-europe-state-of-problem-threats-solutions/>
2. Бондарчук В.В. Європейська міграційна криза та стабільність ЄС / В.В. Бондарчук // Придніпровська державна академія будівництва та архітектури / Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 2 (02). – 2016. – С.28-31.
3. Европейский Союз в борьбе с нелегальной иммиграцией: новые тенденции. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.alieuropa.ru/index2.php>.
4. "Міграційна катастрофа" у Європі як ключове випробування для європейської єдності. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://ipress.ua/articles/migratsiyna\\_katastrofa\\_u\\_yevropi\\_yak\\_klyuchove\\_vyprobuvannya\\_dlya\\_ievropeyskoi\\_iednosti\\_136868.html](http://ipress.ua/articles/migratsiyna_katastrofa_u_yevropi_yak_klyuchove_vyprobuvannya_dlya_ievropeyskoi_iednosti_136868.html)
5. "Міграційні страхи" Європи: погляд з України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/01-Migration+fears/>
6. Eurostat: Asylum quarterly report. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum\\_quarterly\\_report](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_quarterly_report).

Надійшла до редколегії 12.09.016